

Odpovědnost státu za škodu

I v případě, kdy státní zástupce na podkladě usnesení o zahájení trestního stíhání a obsahu vyšetřovacího spisu nemůže posoudit, zda je trestní stíhání vedeno z důvodů či způsobem, který stanoví zákon, a rozhodnutí zruší a věc vrátí policejnímu orgánu, aby dále jednal a rozhodl, je naplněn znak nezákonnosti ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, a to právě s ohledem na podmínky kladené článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod; tím spíše závěr o nezákonnosti rozhodnutí platí, pokud nesplnění konkrétních podmínek pro zahájení trestního stíhání státní zástupce shledá.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 1771/2014, ze dne 27.1.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce T. H., zastoupeného Mgr. M.P., advokátkou se sídlem v P., proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., za účasti vedlejšího účastníka na straně žalobce Mgr. M. Š., o zadostiučinění za nemajetkovou újmu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 26 C 190/2010, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 11. 2013, č. j. 54 Co 299/2012 - 233, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 11. 2013, č. j. 54 Co 299/2012 - 233, ve výroku I., v části, kterou se rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé III. a IV. mění tak, že se zamítá žaloba, jíž se žalobce domáhal konstatování porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a dále uložení povinnosti žalované omluvit se žalobci za porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jakož i ve výroku II. a III. o nákladech řízení se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 27. 7. 2010 domáhal zaplacení částky 10.320,- Kč jako náhrady škody (zaplaceného obhajného v souvislosti s trestním stíháním žalobce) a částky 20.000,- Kč jako náhrady nemajetkové újmy, když současně požadoval určit, že nezákonným trestním stíháním žalobce a postupem policejního orgánu Policie České republiky, služby kriminální policie a vyšetřování v Berouně, který dne 27. 1. 2010 žalobci v době, kdy byl zadržen a jeho osobní svoboda byla omezena, ani při podání vysvětlení, neumožnil právní pomoc advokáta, byla porušena základní práva a svobody žalobce, garantovaná článkem 8 odst. 2 a článkem 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"). Současně navrhoval, aby žalované byla uložena povinnost písemně se žalobci omluvit za porušení jeho základních práv a svobod, garantovaných článkem 8 odst. 2 a článkem 37 odst. 2 Listiny, k němuž došlo nezákonným trestním stíháním žalobce a postupem policejního orgánu Policie ČR, služby kriminální policie a vyšetřování v Berouně, který dne 27. 1. 2010 žalobci v době, kdy byl zadržen a jeho osobní svoboda byla omezena, ani při podání vysvětlení, neumožnil právní pomoc advokáta.

Žalobce poukázal na průběh svého zadržení dne 27. 1. 2010, kdy mu po dobu dvou hodin, přes jeho výslovnou žádost nebyl umožněn kontakt s advokátkou, ačkoliv tato byla přítomna, zatímco s ním byl policisty sepisován úřední záznam o podání vysvětlení. Tímto postupem policejního orgánu měla žalobci vzniknout nemajetková újma porušením jeho základního práva na právní pomoc podle článku

37 odst. 2 Listiny. Dále měla vzniknout žalobci nemajetková újma porušením jeho základního práva podle článku 8 odst. 2 Listiny, neboť byl trestně stíhán způsobem odporujícím zákonu. Žalobce poukázal na skutečnost, že policejní orgán přistoupil k zahájení jeho trestního stíhání pro trestný čin znásilnění na základě úkonu (podání vysvětlení), při kterém bylo porušeno právo na právní pomoc, a aniž si vyžádal souhlas poškozené, ačkoliv již v okamžiku vydání usnesení o zahájení trestního stíhání věděl, že mezi žalobcem jako obviněným a poškozenou je vztah druha a družky. Následně poškozená uvedla, že souhlas nedává. Podle žalobce tak od počátku nebyla splněna zákonná podmínka pro zahájení a vedení trestního stíhání. K stížnosti žalobce bylo usnesení o zahájení trestního stíhání usnesením státní zástupkyně zrušeno a policejnímu orgánu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl s odůvodněním, že napadené rozhodnutí neobsahuje veškeré náležitosti a že postup policejního orgánu předcházející zahájení trestního stíhání nebyl shledán zcela v souladu se zákonem. Žalobce své nároky bezúspěšně uplatnil u Ministerstva spravedlnosti.

Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby, když žádost žalobce shledala nedůvodnou, neboť podle ní postupovaly orgány činné v trestním řízení v souladu se zákonem.

Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen "soud prvního stupně") rozsudkem ze dne 26. 4. 2012 poté, co jeho předchozí zcela zamítavý rozsudek byl zrušen odvolacím soudem, uložil žalované zaplatit žalobci částku 10.320,- Kč jako náhradu škody (výrok I.) a částku 20.000,- Kč z titulu nemajetkové újmy (výrok II.) a zamítl žalobu na určení, že nezákonným trestním stíháním a postupem Policie ČR byla porušena základní práva a svobody žalobce (výrok III.), a žalobu o povinnosti žalované omluvit se písemně žalobci (výrok IV.). Současně uložil žalované povinnost nahradit náklady řízení žalobci (výrok V.) a vedlejšímu účastníkovi na straně žalobce (výrok VI.).

Soud prvního stupně dospěl ke skutkovým zjištěním, že žalobce byl dne 27. 1. 2010 zadržen Policií ČR a držen v cele předběžného zadržení v Berouně. V 9.00 hodin se dostavila obhájkyň žalobce Mgr. V., avšak nebyla za žalobcem puštěna. Zatím probíhal výslech žalobce, v jehož průběhu se žalobce ptal na svého obhájce, avšak policisté mu sdělili, že je tento dosud na cestě, ačkoliv obhájkyň žalobce byla již na místě. Poté policejní orgán usnesením zahájil trestní stíhání žalobce, přestože neměl souhlas osoby blízké, tj. poškozené. K stížnosti žalobce bylo usnesení o zahájení trestního stíhání státní zástupkyně zrušeno a policejnímu orgánu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Následně dne 10. 5. 2010 policejní orgán věc odložil, neboť trestní stíhání je nepřijatelné, když k němu nedala poškozená souhlas. Žalobce zaplatil obhájkyňi za obhajobu v této věci částku 10.320,- Kč.

Po právní stránce soud prvního stupně uzavřel, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu a k několikerému pochybení orgánů činných v trestním řízení, když žalobci zatajily, že je jeho obhájkyň přítomna v místě, kde měl probíhat výslech žalobce, a před zahájením trestního stíhání si nezajistily souhlas poškozené osoby blízké. Následně bylo žalobci sděleno obvinění pro trestný čin znásilnění a trestní stíhání bylo zastaveno. Žalobci v souvislosti s vydáním rozhodnutí o zahájení trestního stíhání a jeho skončením vznikla škoda představovaná zaplacenou částkou za obhajobu. Žalobci v souvislosti s vedením trestního stíhání také vznikla nemajetková újma spočívající v tom, že mu policisté nesdělili pravdivé údaje o tom, že je již přítomna jeho obhájkyň, a žalobce byl vyslechnut, aniž mu byl umožněn kontakt s obhájcem. Dále policejní orgán prováděl úkony směřující k vyšetření, zda se stal skutek, který poškozená popsala a zda ho spáchal žalobce, aniž by si vyžádal potřebné informace ke zjištění osoby poškozené a její následný souhlas s trestním stíháním žalobce jako osoby blízké. Tato pochybení považoval soud prvního stupně za závažná, a proto stanovil peněžité zadostiučinění na místo omluvy či konstatování porušení práva, když požadovanou částku 20.000,- Kč shledal adekvátní útrapám, které žalobce v souvislosti s trestním stíháním a průběhem svého zadržení pocítoval. Přihlédl i k tomu, jakou sazbou trestu odnětí svobody byl žalobce podle zákona ohrožen. S ohledem na přiznání zadostiučinění v penězích nepovažoval soud za potřebné opakovat konstatování porušení práva ve výroku rozsudku. Pochybení žalované pak nebylo takové intenzity, aby byla třeba

ještě omluva za tento postup. Jako adekvátní způsob zadostiučinění se jevila soudu peněžitá náhrada namísto omluvy, která by podle něj v tomto případě také přicházela v úvahu, pokud by soud nepřiznal peněžitou náhradu, samotné konstatování porušení práva se však soudu jevílo jako nepostačující. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud prvního stupně podle § 142 odst. 1 o. s. ř.

K odvolání žalobce, žalované a vedlejšího účastníka na straně žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací (dále jen "odvolací soud") rozsudkem ze dne 19. 9. 2012 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. jen tak, že lhůta k plnění činí 3 dny, jinak jej potvrdil (výrok I.). Ve výrocích II. až IV. změnil (výrok II.) rozsudek soudu prvního stupně tak, že soud konstatuje, že nezákonným trestním stíháním žalobce a postupem Policie ČR, služby kriminální policie a vyšetřování v Berouně, která dne 27. 1. 2010 v době, kdy byl žalobce zadržen a při podání vysvětlení, mu neumožnila právní pomoc advokátky, bylo porušeno právo (bod 1.), že žalovaná je povinna se žalobci za porušení práva uvedené v bodu 1. omluvit do 15 dnů od právní moci rozsudku (bod 2.) a že ohledně požadavku na zaplacení 20.000,- Kč se žaloba zamítá (bod 3.). Současně uložil žalované zaplatit žalobci náklady řízení před soudy obou stupňů (výrok III.). Vedlejšímu účastníkovi na straně žalobce právo na náhradu nákladů před soudy obou stupňů proti žalované nepřiznal (výrok IV.).

Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a za správné shledal i jeho právní závěry týkající se základu nároku, tedy o nezákonném trestním stíhání žalobce a nesprávném úředním postupu policistů, jakož i rozhodnutí o náhradě skutečné škody (nákladů na obhajobu). Dále vyšel odvolací soud z právního názoru, podle něhož je možné s přihlédnutím k okolnostem případu přiznat poškozenému různé formy odškodnění i vedle sebe. Tedy například nejen konstatování porušení práva, ale též peněžité zadostiučinění, popř. i jiné zadostiučinění, například omluvu. Jelikož k porušení práva žalobce (na ochranu osobní svobody i spravedlivý proces) v důsledku nezákonného trestního stíhání i nesprávného úředního postupu orgánů policie došlo, shledal požadavek na konstatování porušení práva důvodný, jakož i požadavek na omluvu žalované, neboť šlo nepochybně o pochybení závažné, s krátkodobě nepříznivými, avšak citelnými důsledky pro žalobce, jehož se dopustily orgány, které by měly naopak práva žalobce chránit. Šlo o orgány mocenské, u nichž je nutno vyžadovat bezvýjimečné a důsledné dodržování práva, zejména v oblasti jejich běžného denního působení. Za důvodný neshledal požadavek na odškodnění v penězích, neboť to se poskytne tam, kde nepostačí konstatování porušení práva ani odškodnění jiným způsobem (zde omluvou), přičemž podle přesvědčení odvolacího soudu uvedené způsoby zadostiučinění žalobcův nárok plně pokrývají, když žalobce nebyl ve vazbě, byl pouze zadržen a doba tohoto omezení svobody nedosáhla ani jednoho celého dne. O náhradě nákladů řízení mezi žalobcem a žalovanou rozhodl odvolací soud podle § 142 odst. 3 o. s. ř., když výše i druh odškodnění závisel na úvaze soudu. Vedlejšímu účastníkovi na straně žalobce náhradu nákladů řízení nepřiznal, neboť jde o osobu cíleně vyhledávající účast v soudních sporech, přičemž jeho vedlejší účastenství bylo zcela uměle vytvořeno pouhým příslibem úhrady případných nákladů žalobce v případě neúspěchu ve sporu. Vedlejší účastenství tak neplynulo z právního zájmu na výsledku sporu, nýbrž z jakési sázky na něj.

K dovolání žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 794/2013, zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 9. 2012 ve výroku II., bodech 1. a 2. a ve výrocích III. a IV. o nákladech řízení a věc v tomto rozsudku vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Dovolací soud dal za pravdu dovolateli, že formulace výroku ukládajícího žalované povinnost se žalobci omluvit neodpovídá zákonným kritériím (§ 155 a § 261a o. s. ř.), podle kterých musí být výrok rozsudku přesný, určitý a srozumitelný tak, aby byl vykonatelný po stránce materiální, v důsledku čehož je odvolací řízení zatíženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dále shledal i nesprávné právní posouzení nároku žalobce odvolacím soudem, pokud ve výroku rozsudku, kterým poskytl poškozenému zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu proti státu ve formě konstatování porušení práva poškozeného, výslovně neuvedl, k porušení kterého práva nebo práv poškozeného došlo.

Nyní dovoláním napadeným rozsudkem ze dne 27. 11. 2013 odvolací soud změnil (výrok I.) rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé III. a IV. "tak, že 1. soud konstatuje, že trestním stíháním žalobce a postupem Policie ČR, služby kriminální policie a vyšetřování v Berouně, která dne 27. 1. 2010 žalobci v době, kdy byl zadržen a při podání vysvětlení, neumožnila právní pomoc advokátky, bylo porušeno základní právo žalobce garantované článkem 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod; 2. žalovaná je povinna písemně se žalobci do patnácti dnů od právní moci rozsudku omluvit za porušení jeho základního práva garantovaného článkem 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, k němuž došlo trestním stíháním žalobce a postupem Policie ČR, služby kriminální policie a vyšetřování v Berouně, která mu dne 27. 1. 2010 v době, kdy byl zadržen a při podání vysvětlení, neumožnila právní pomoc advokátky, a že se zamítá žaloba, jíž se žalobce domáhal konstatování porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a dále uložení povinnosti žalované omluvit se žalobci za porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod." Dále rozhodl o povinnosti žalované zaplatit žalobci náklady řízení před soudy všech stupňů (výrok II.) a o nepřiznání náhrady nákladů řízení před soudy všech stupňů vedlejšímu účastníku (výrok III.).

Podle právního názoru odvolacího soudu došlo k porušení žalobcova práva na spravedlivý proces v důsledku nesprávného úředního postupu orgánů policie. V tomto směru požadavek žalobce na konstatování porušení práva a na omluvu shledal odvolací soud důvodným, když ústavně zaručené právo na obhajobu od počátku řízení (článek 37 odst. 2 Listiny) je jednou ze základních podmínek spravedlivého procesu, v němž má být vina obviněného zjištěna. Obviněný může svobodnou volbu obhájce uplatnit v kterémkoli stádiu neskončeného řízení. Právo na právní pomoc se i při podání vysvětlení opírá o článek 37 odst. 2 Listiny a znamená povinnost policie zastoupení advokátem umožnit, k čemuž v posuzovaném případě nedošlo. Naproti tomu odvolací soud neshledal důvodným požadavek žalobce na konstatování porušení práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny a na omluvu za jejich porušení. Podle odvolacího soudu to byla žalobcova družka K. P., která znásilnění žalobcem, k němuž mělo dojít dne 26. 1. 2010 kolem 22.30 hodin, telefonicky oznámila na linku 158 a v protokolu o podání vysvětlení, sepsaném s ní dne 27. 1. 2010 v 2.39 hodin policií, podrobně popsala. Poté, co se na místo dostavila zdravotnická záchranná služba, se jmenovaná dne 27. 1. 2010 v 1.51 hodin podrobila lékařskému vyšetření na gynekologické ambulanci. Závěr, že žalobcem mohl být spáchán zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., byl výpovědí K. P. a ohledáním místa činu dostatečně odůvodněn a žalobce byl proto se souhlasem státní zástupkyně důvodně zadržen a eskortován do cely předběžného zadržení, kam byl umístěn dne 27. 1. 2010 v 1.10 hodin. Teprve následně K. P. dne 27. 1. 2010 v 15.30 hodin protokolárně uvedla, že si "celou věc rozmyslela a nedává souhlas k trestnímu stíhání svého druha T. H.", který byl na to dne 27. 1. 2010 v 16.20 hodin ze zadržení na pokyn státní zástupkyně propuštěn. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení odůvodnil odvolací soud obdobně (s výjimkou výše této náhrady) jako ve svém předchozím rozhodnutí.

Rozsudek odvolacího soudu ze dne 27. 11. 2013 napadl žalobce nyní projednávaným dovoláním v části výroku I., pokud jím bylo ze žalobního návrhu vypuštěno slovo „nezákonným“ (trestním stíháním žalobce) a pokud jím byla zamítnuta žaloba, jíž se žalobce domáhal konstatování porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny a dále uložení povinnosti žalované omluvit se žalobci za porušení základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny.

Dovolatel uvedl, že se žalobou mj. domáhal zadostiučinění za nemajetkovou újmu (konstatováním porušení základních práv a svobod v petitu uvedených a uložení písemné omluvy v petitu uvedeném), která mu vznikla

- a) nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání, které bylo vydáno bez souhlasu poškozeného podle § 163 tr. řádu a jako nezákonné bylo k stížnosti žalobce zrušeno, a
- b) tím, že mu v době jeho zadržení a požadování vysvětlení, dříve než byl obviněn, záměrně nebyla

umožněna právní pomoc advokátky, která se za ním k tomu účelu do budovy Policie ČR dostavila a domáhala se rozmluvy s ním.

Dovolatel spatřuje nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem v tom, že v případě základních práv garantovaných článkem 8 odst. 2 a článkem 37 odst. 2 Listiny jde o dvě různá práva, která jsou sice na sobě nezávislá, avšak prolínají se při trestním řízení tam, kde se jedná o posouzení otázky, zda bylo osobě podezřelé (zadržené) v rámci trestního řízení umožněno právo na právní pomoc a zda její trestní stíhání bylo vedeno způsobem, který stanoví zákon.

Proto již na základě i jen samotné skutečnosti, že žalobci bylo Policií ČR zabráněno ve výkonu jeho základního práva na právní pomoc, je odůvodněn právní závěr, že již tímto postupem došlo k porušení jak práva garantovaného článkem 37 odst. 2 Listiny, tak současné práva garantovaného článkem 8 odst. 2 Listiny. Dovolatel poukázal, že článek 8 odst. 2 Listiny nechrání jen důvodnost trestního stíhání, ale také zákonný způsob jeho vedení. Popsaný postup Policie ČR tak měl za následek souběžné porušení obou těchto základních práv žalobce.

Právní závěr o tom, že trestní stíhání žalobce bylo "nezákonné", kteréžto slovo odvolací soud z enuciátu rozsudku vypustil, učinil podle dovolatele odvolací soud na základě toho, že trestní stíhání žalobce bylo zahájeno na základě výpovědi jeho družky, zásahu zdravotnické záchranné služby a ohledání místa činu, tedy že bylo zahájeno důvodně, aniž však k otázce původní důvodnosti či nedůvodnosti zahájení trestního stíhání žalobce provedl dokazování.

Dovolatel uvedl, že předmětem žaloby nebyla nedůvodnost trestního stíhání, nýbrž jeho nezákonnost, přičemž poukázal na judikaturu Nejvyššího soudu (v dovolání blíže označenou), podle které se odpovědnost za nezákonnost trestního stíhání posuzuje podle jeho výsledku, kdy výsledek trestního řízení, který je pro obviněného příznivý, znamená, že nikdy nemělo být vedeno, a to pak má pro posouzení zákonnosti trestního stíhání stejné důsledky jako kdyby došlo ke zrušení rozhodnutí pro nezákonnost. V projednávané věci přitom bylo usnesení o zahájení trestního stíhání zrušeno státní zástupkyní k stížnosti podané žalobcem, přičemž státní zástupkyně policejnímu orgánu uložila, aby o věci znovu jednal a rozhodl s odůvodněním, že napadené rozhodnutí o zahájení trestního stíhání neobsahuje veškeré náležitosti a že postup policejních orgánů, předcházející zahájení trestního stíhání žalobce, nebyl shledán zcela v souladu se zákonem. K opětovnému zahájení trestního stíhání žalobce následně nedošlo a věc byla usnesením Policie ČR odložena. Pro závěr o nezákonnosti rozhodnutí o zahájení trestního stíhání tedy byly splněny podmínky podle § 8 odst. 1, 2 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění (dále jen „OdpŠk“), přičemž zrušovacím rozhodnutím státní zástupkyně je soud rozhodující o náhradě škody vázán, tudíž odvolacímu soudu již nepříslušelo znovu posuzovat otázku zákonnosti trestního stíhání žalobce. Nadto odvolací soud otázku zákonnosti trestního stíhání žalobce zúžil pouze na jeho důvodnost, ačkoliv právo garantované článkem 8 odst. 2 Listiny je zachováno jen tehdy, je-li trestní stíhání vedeno důvodně a zároveň způsobem, který stanoví zákon. Není-li, byť jenom jedna z těchto podmínek splněna, dochází tím k porušení práva garantovaného článkem 8 odst. 2 Listiny.

Podle dovolatele napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právních otázek hmotného práva, které v rozhodovací činnosti odvolacího soudu, pokud jde o konstatování porušení práva (a jakého) a omluvu jako jedné z forem zadostiučinění podle § 31a odst. 2 OdpŠk, dosud nebyly řešeny, a sice

1) zda (záměrné) jednání policie odepírající zadržené a vyslýchané podezřelé osobě právo na právní pomoc advokáta (obhájce) je porušením pouze základního práva a svobody garantované článkem 37 odst. 2 Listiny nebo zda jde současně také o porušení základního práva a svobody garantované

článkem 8 odst. 2 Listiny;

2) zda základní právo a svoboda garantovaná článkem 8 odst. 2 Listiny je zachována (neporušena) jen tehdy, je-li trestní stíhání vedeno jednak důvodně a zároveň způsobem, který stanoví zákon;

3) zda trestní stíhání zahájené usnesením policejního orgánu, které je ke stížnosti obviněného zrušeno jako nezákonné a poté již nikdy znovu není zahájeno (a věc je odložena), je trestním stíháním nezákonným;

4) zda trestní stíhání zahájené usnesením policejního orgánu bez souhlasu poškozené vyžadovaného ustanovením § 163 tr. řádu je nezákonné;

5) zda trestní stíhání zahájené usnesením policejního orgánu bez souhlasu poškozené vyžadovaného ustanovením § 163 tr. řádu je porušením základního práva a svobody garantované článkem 8 odst. 2 Listiny;

6) zda trestní stíhání zahájené usnesením policejního orgánu, které je ke stížnosti obviněného zrušeno jako nezákonné a poté již nikdy znovu není zahájeno (a věc je odložena), je porušením základního práva a svobody garantované článku 8 odst. 2 Listiny.

Podle dovolatele, jestliže totiž ve výroku rozsudku konstatujícího porušení práva žalobce ve smyslu § 31a odst. 2 OdpŠk musí být uvedeno, jaké právo žalobce bylo porušeno, pak tato podmínka jako náležitost této formy zadostiučinění je splněna jen tehdy, pokud v případě souběžného porušení více práv jsou uvedena všechna práva, která byla porušena, a ne jen některá.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. [404/2012](#) Sb. a čl. II bod 2 zákona č. [293/2013](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

Dovolání splňuje zákonem vyžadované náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou jeho přípustnosti.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Ve vztahu k otázce 1) dovolací soud vyšel z toho, že žalobce se domáhá poskytnutí přiměřeného zadostiučinění jednak z důvodu trestního stíhání, přesněji usnesení o zahájení trestního stíhání, jednak z důvodu jednání policejního orgánu, který měl žalobci odeprít právo na právní pomoc v době zadržení a podání vysvětlení. Žalobcem formulovaná otázka se jednoznačně vztahuje pouze k uvedenému jednání policejního orgánu, nikoliv samotnému trestnímu stíhání. Formulace konstatování porušení práva podle § 31a odst. 2 OdpŠk v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu je pak ve vztahu k jednání policejního orgánu v souladu s níže uvedenou ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu, takže z tohoto důvodu není dovolání přípustné.

Z rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu vyplývá, že ve výroku rozsudku, kterým soud poskytuje

poškozenému zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu proti státu ve formě konstatování porušení práva poškozeného, musí být výslovně uvedeno, k porušení kterého práva nebo práv poškozeného došlo (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4411/2010, ze dne 18. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 269/2012, ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2174/2012; rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedená v tomto rozhodnutí jsou dostupná na www.nsoud.cz). Citovaná judikatura Nejvyššího soudu nepožaduje, aby výrok rozsudku obsahoval právní kvalifikaci či dokonce úplný výčet všech zákonných ustanovení, z nichž dotčené právo poškozeného vyplývá. Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí (případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí není vázán), a není porušením občanského soudního řádu ani jiného právního předpisu, pokud za použití jiných slov soud vyjádří ve výroku rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 157/2013, ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4427/2011).

Konstatováním porušení práva podle článku 37 odst. 2 Listiny postupem Policie ČR v době zadržení žalobce a podání vysvětlení žalobcem odvolací soud plně vystihl podstatu nemajetkové újmy žalobce a rozhodnutí nemůže být pro žalobce příznivější.

Dovolání není přípustné ani ve vztahu k otázkám ad 2), 4) a 5), když na jejich vyřešení rozhodnutí odvolacího soudu nezáviselo. Otázka ad 2) nemá formulovaný vztah k napadenému rozhodnutí, nicméně její řešení vyplývá z odpovědi na otázku ad 6). Otázky ad 4) a 5) směřují k posouzení usnesení o zahájení trestního stíhání jako nezákonného rozhodnutí, avšak toto posouzení je podle § 8 odst. 1 a 2 OdpŠk závislé pouze na tom, zda rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno, nikoliv na posouzení postupu, který jeho vydání předcházel (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2162/2005). Zda se o takovou situaci jedná a zda jde o porušení článku 8 odst. 2 Listiny je řešeno v odpovědi na otázky ad 3) a 6).

V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nebyla výslovně řešena otázka, zda naplňuje znaky nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 OdpŠk usnesení o zahájení trestního stíhání, které bylo ke stížnosti obviněného státním zástupcem zrušeno, věc byla vrácena policejnímu orgánu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl, přičemž následně bylo vydáno usnesení, kterým byla věc podezření ze spáchání trestného činu odložena, neboť trestní stíhání je podmíněné souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět, a zda tímto rozhodnutím bylo porušeno právo poškozeného podle článku 8 odst. 2 Listiny. V rozsahu otázek ad 3) a 6) je tedy dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, současně je dovolání i důvodné.

Právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. je nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 8 odst. 1 OdpŠk nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán. Podle odst. 2 byla-li škoda způsobena nezákonným rozhodnutím vykonatelným bez ohledu na právní moc, lze nárok uplatnit i tehdy, pokud rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno na základě řádného opravného prostředku.

Podle § 31a OdpŠk se bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odst. 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odst. 2).

Podle článku 8 odst. 2 věty první Listiny nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.

Usnesení o zahájení trestního stíhání žalobce je ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 OdpŠk nezákonným rozhodnutím, což vyplývá z toho, že toto rozhodnutí, které je vykonatelné bez ohledu na právní moc (vykonatelné ve smyslu, že usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu /§ 160 odst. 2 tr. řádu/ a stížnost proti němu nemá odkladný účinek /§ 141 odst. 4 a § 160 odst. 7 tr. řádu/), bylo k stížnosti obviněného (nynějšího žalobce), tedy k řádnému opravnému prostředku, pro nezákonnost zrušeno. Přitom je zde zcela zřejmá vazba na článek 8 odst. 2 Listiny, který s ohledem na význam usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho dopad do práv obviněného poskytuje obviněnému zvýšenou ústavněprávní ochranu, když požaduje, aby nikdo nebyl stíhán jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Již sama skutečnost, že policejnímu orgánu bylo uloženo, aby ve věci dále konal a rozhodl, tedy vede k závěru, že trestní stíhání nebylo zahájeno buď ze zákonných důvodů či zákonným způsobem, ledaže by ze zrušujícího rozhodnutí výslovně vyplývalo, že důvodem pro zrušení rozhodnutí je skutečnost, která nastala až po jeho vydání. V tomto směru je podle § 8 odst. 1 věta druhá OdpŠk rozhodnutím orgánu (zde státního zástupce) soud rozhodující o náhradě škody (nemajetkové újmy) vázán (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4379/2007, a tam citovanou judikaturu).

Z uvedeného vyplývá, že i v případě, kdy státní zástupce na podkladě usnesení o zahájení trestního stíhání a obsahu vyšetřovacího spisu nemůže posoudit, zda je trestní stíhání vedeno z důvodů či způsobem, který stanoví zákon, a rozhodnutí zruší a věc vrátí policejnímu orgánu, aby dále jednal a rozhodl, je naplněn znak nezákonnosti ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 OdpŠk, a to právě s ohledem na podmínky kladené článkem 8 odst. 2 Listiny; tím spíše závěr o nezákonnosti rozhodnutí platí, pokud nesplnění konkrétních podmínek pro zahájení trestního stíhání státní zástupce shledá.

Na závěr o existenci odpovědnostního titulu nezákonného rozhodnutí podle § 8 odst. 1 a 2 OdpŠk nemá již vliv, jak bylo následně ve věci podezření ze spáchání trestného činu rozhodnuto. Výsledek případného pokračování řízení je ve vztahu k odpovědnosti státu významný pouze z hlediska závažnosti vzniklé újmy (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4379/2007). V projednávané věci nadto, při respektu k zásadě presumpce nevin, nelze odhlédnout od skutečnosti, že žalobce neměl možnost bránit se proti rozhodnutí o odložení věci a domáhat se rozhodnutí o své nevině (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3485/2013, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 77/2014).

Dospěl-li tedy odvolací soud v projednávané věci k závěru, že trestním stíháním (správně usnesením o zahájení trestního stíhání) žalobce nebylo porušeno jeho právo podle článku 8 odst. 2 Listiny, pak právní posouzení věci nesprávné.

Protože je ze shora uvedených důvodů právní posouzení žalovaného nároku odvolacím soudem nesprávné, postupoval Nejvyšší soud podle § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř. a zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v rozsahu měnicího (de facto potvrzujícího) výroku týkajícího se konstatování porušení práva žalobce podle článku 8 odst. 2 Listiny a uložení povinnosti žalované omluvit se žalobci za porušení tohoto práva, a to včetně navazujících výroků napadeného rozsudku o náhradě nákladů řízení, a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí vázán. V rámci svého nového rozhodnutí o věci samé pak zváží, a to především s ohledem na závažnost žalobci vzniklé újmy, jaká forma zadostiučinění za nemajetkovou újmu poškozeného je ve smyslu § 31a odst. 2 OdpŠk přiměřená, přičemž neopomene, že konstatování porušení práva ve výroku rozhodnutí je namíště v případě, že se jiná forma náhrady poškozenému nepřiznává (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)